

Socialutskottets betänkande

1978/79:40

med anledning av viss del av propositionen 1978/79:111 om åtgärder mot krångel och onödig byråkrati m. m. jämte motioner

Propositioner

I propositionen 1978/79:111 om åtgärder mot krångel och onödig byråkrati m. m. har regeringen (socialdepartementet), såvitt propositionen hänvisats till socialutskottet (bil. 4 delvis), föreslagit riksdagen att

dels anta vid propositionen fogat förslag till Lag om ändring i livsmedelslagen (1971:511),

dels godkänna de riktlinjer för bidrag till kommunernas barnomsorg som föredragande statsrådet förordat.

Lagförslaget redovisas i bilaga 1 till betänkandet.

I betänkandet behandlar utskottet även tre motioner som väckts med anledning av propositionen.

Utskottet behandlar en motion som väckts med anledning av propositionen – motionen 1978/79:2404 om avveckling av nämnden för undervisnings-sjukhusens utbyggnad – i betänkandet 1978/79:39.

Motionerna

I motionen 1978/79:2449 av Sven-Olov Träff (m) och Johan Olsson (c) hemställs att riksdagen hos regeringen hemställer att 1978 års semesterkommitté får i uppdrag att skyndsamt presentera förslag till åtgärder i syfte att göra 1977 års semesterlag enklare att tolka och tillämpa.

Motionen har överflyttats från konstitutionsutskottet till socialutskottet.

I motionen 1978/79:2460 av Gösta Bohman m. fl. (m) hemställs att riksdagen

1. hos regeringen anholder om förslag syftande till avskaffande av nuvarande specificerade krav på barnomsorgsplaner i kommunerna,

2. antar vid motionen fogat förslag till Lag om ändring i barnavårdslagen,

3. antar vid motionen fogat förslag till Lag om ändring i stadgan för barnavårdsanstalter.

Lagförslagen vid punkterna 2 och 3 redovisas i bil. 2 och 3 till betänkandet.

Motivering till yrkandena finns i motionen 1978/79:2458.

I motionen 1978/79:2465 av Thorbjörn Fäldin m. fl. (c) hemställs, såvitt här är i fråga (yrkandet 7), att riksdagen hos regeringen anholder om förslag till

ändrade bestämmelser om statsbidrag till barnomsorg i enlighet med vad som anförs i motionen.

Utskottet

De delar av propositionen om åtgärder mot krångel och onödig byråkrati m. m., som hänvisats till socialutskottet, avser frågor som rör barnomsorgen.

På de skäl som redovisas i propositionen (bil. 4 s. 8 och 9) tillstyrker utskottet att kommunerna fr. o. m. den 1 januari 1980 generellt befrias från den återbetalningsskyldighet som enligt skilda författningar åvilar kommunerna i de fall barnstuga som anordnats med stöd av statsbidrag läggs ned, avyttras eller används för annat ändamål.

Enligt bestämmelserna i förordningen (1976:396) om statsbidrag till daghem och fritidshem utgår bidrag till daghem för varje plats i avdelning som är öppen under minst sju timmar per dag och där minst två tredjedelar av platserna utnyttjas minst fem timmar per barn och dag. Detta innebär att i en avdelning med 15 platser fem platser kan utnyttjas för barnomsorg mindre än fem timmar.

Utskottet anser i likhet med departementschefen att det likväl – med hänsyn till den starka efterfrågan på deltidsplatser som råder i kommunerna – bör göras en viss uppmjukning av tvåtredjedelsregeln trots den allmänna översyn av statsbidragsreglerna som är förestående. Utskottet tillstyrker därför att regeln fr. o. m. kalenderåret 1979 ändras så att helt statsbidrag utgår under förutsättning att två tredjedelar av antalet platser i kommunen som helhet utnyttjas minst fem timmar per barn och dag. Detta ger möjlighet att vid vissa daghem i områden med stor efterfrågan på deltidsomsorg i ökad utsträckning ta emot deltidsbarn mot att andelen heltidsbarn i andra daghem och andra områden är högre. Den föreslagna förändringen medför vidare en förenkling för kommunerna.

Utskottet tillstyrker i propositionen framlagt förslag till lag om ändring i livsmedelslagen (1971:511). Förslaget innebär att bestämmelserna i livsmedelslagen inte i fortsättningen skall omfatta kök i förskola eller fritidshem som betjäna högst två avdelningar.

Även i flera motioner tas upp frågor som rör samhällets barnomsorg.

I motionen 1978/79:2465 (yrkandet 7) av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) framhålls att statskontrollkommittén påpekat att tvåtredjedelsregeln, som redovisats ovan, förhindrar ett effektivt utnyttjande av platserna inom barnomsorgen (se kommitténs delbetänkande III Ds Kn 1978:3 Ökat kommunalt ansvar för barnomsorgen). Motionärerna vill att det snarast skall införas ett annat statsbidragssystem som bättre främjar hushållning med knappa resurser och medger bättre lokal anpassning.

Sedan motionen väcktes har socialdepartementet publicerat en departementspromemoria (Ds S 1979:03) Vissa kvalitetsfrågor i dag- och fritidshem

samt principerna för statsbidragsgivningen. Vid det utredningsarbete som promemorian grundar sig på har de förslag som statskontrollkommittén lagt fram övervägts. Promemorian innehåller förslag till förenklingar i statsbidragssystemet beträffande barnomsorgen. Det presenteras två modeller för statsbidrag. Vidare föreslås bl. a. förenklingar i ansökningsförfarandet.

Eftersom utskottet utgår från att regeringen, sedan promemorian remissbehandlats, snarast möjligt förelägger riksdagen förslag på grundval av promemorian, anser utskottet det inte vara påkallat med någon riksdagens åtgärd med anledning av motionsyrkandet.

Även i motionen 1978/79:2460 av Gösta Bohman m. fl. (m) tas upp förslag som framlagts av statskontrollkommittén i det tidigare nämnda delbetänkandet. Motionärerna vill att nuvarande specificerade krav på barnomsorgsplaner i kommunerna skall avskaffas. De vill vidare öka kommunernas självständighet då det gäller tillsynen över förskolor och fritidshem och föreslår i detta syfte att riksdagen antar ändringar i barnvårdslagen och stadgan för barnvårdsanstalter. Lagförslagen har lagts fram av statskontrollkommittén.

Statskontrollkommittén har i angivna betänkande (s. 85 ff.) framfört stark kritik mot systemet med särskilda barnomsorgsplaner. Bl. a. har kommittén framhållit vikten av att man eftersträvar en ordning där kommunfullmäktiges behandling av barnomsorgsplaneringen och övrig ekonomisk långtidsplanering samordnas på ett bättre sätt än som sker f. n. Kommitténs slutsats blir emellertid att tiden ännu inte är mogen för att man skulle övergå till ett oreglerat planeringsförfarande. Då man passerat det kraftigaste utbyggnadsstadiet, torde dock situationen kunna förväntas vara en helt annan. Vid denna tidpunkt bör sålunda enligt kommitténs uppfattning förutsättningar finnas att övergå till ett oreglerat planeringsförfarande utan att riskera några menliga effekter på barnomsorgsverksamhetens utbyggnad i vare sig kvalitativt eller kvantitativt hänseende. Kommittén utgår ifrån att frågan då tas upp till förnyad prövning.

Inte heller utskottet är berett att nu uttala sig för ett avskaffande av barnomsorgsplanerna. Det finns inte skäl att nu uttala sig i frågan huruvida det kommer att finnas anledning att avskaffa kravet på sådana planer i ett läge, då vi närmar oss eller uppnått full behovstäckning i fråga om barnomsorgen. Utskottet avstyrker därför motionen i motsvarande del (yrkandet 1).

Frågan om att genomföra de i motionen föreslagna lagändringarna har samband med den väntade propositionen om socialtjänstlagstiftning. Propositionen kommer att avlämnas inom kort, och det är därför enligt utskottets mening inte påkallat att riksdagen nu antar lagändringar på området som inte torde ha någon påtaglig, praktisk betydelse. Utskottet avstyrker därför motionen även i denna del (yrkandena 2 och 3).

Utskottet behandlar slutligen en motion som avser den år 1977 antagna

semesterlagen. I motionen 1978/79:2449 av Sven-Olov Träff (m) och Johan Olsson (c) yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer att 1978 års semesterkommitté genom tilläggsdirektiv får i uppdrag att skyndsamt presentera förslag till åtgärder i syfte att göra 1977 års semesterlag enklare att tolka och tillämpa.

Vid antagandet av semesterlagen var man väl medveten om att lagstiftningen delvis var komplicerad. Utskottet förutsatte därför att den utredning som skulle tillsättas på semesterrättens område skulle få i uppdrag att med uppmärksamhet följa tillämpningen av semesterlagen och ta upp till prövning frågor som härvid kunde aktualiseras. Direktiven för 1978 års semesterkommitté har utformats i enlighet med utskottets önskemål. Kommittén är oförhindrad att i delbetänkande framlägga förslag till sådana ändringar i semesterlagstiftningen som bedöms vara brådskande.

1978 års semesterkommitté har emellertid, anför motionärerna, även till uppgift att bl. a. utreda olika fondkonstruktioner avseende semesterlön för s. k. semesterlönegrundande frånvaro. Detta arbete är tekniskt komplicerat och kan bedömas ta relativt lång tid i anspråk. Det vore olyckligt, menar motionärerna, om detta mera långsiktiga arbete, som siktar på förändringar i semesterlagen, skulle förhindra att en skyndsam översyn av gällande regler i lagen görs i syfte att göra lagen lättare att tolka och tillämpa.

Med hänsyn till innehållet i utredningsdirektiven i ovan angivna hänseende kan utskottet inte finna att det är påkallat med något riksdagens initiativ med anledning av motionsyrkandet. Lagen har varit i kraft endast kort tid och det är i och för sig naturligt att en lagstiftning av det slag som semesterlagstiftningen utgör kan medföra tillämpningssvårigheter i ett inledningsskede. Detta hindrar naturligtvis inte att lagen i vissa avseenden kan visa sig svårtillämpbar även då den varit i kraft en längre tid eller att parterna på arbetsmarknaden eljest anser sig kunna konstatera behov av förändringar av lagen för att underlätta tillämpningen av lagen. Med hänsyn till sammansättningen av semesterkommittén – den innehåller företrädare för såväl LO, TCO och SACO/SR som SAF – finns det emellertid anledning räkna med att erforderliga initiativ kommer att tas inom kommittén för den händelse det skulle visa sig önskvärt och lämpligt att viss eller vissa frågor behandlas med förtur.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen antar det vid propositionen fogade förslaget till Lag om ändring i livsmedelslagen (1971:511),
2. att riksdagen godkänner de riktlinjer för bidrag till kommunernas barnomsorg som föredragande statsrådet förordat,
3. beträffande nytt statsbidragssystem för barnomsorgen att riksdagen avslår motionen 1978/79:2465 yrkandet 7,
4. beträffande avskaffande av nuvarande specificerade krav på barnomsorgsplaner att riksdagen avslår motionen 1978/79:2460 yrkandet 1,

5. beträffande vissa lagändringar rörande tillsynen över förskolor och fritidshem att riksdagen avslår motionen 1978/79:2460 yrkandena 2 och 3.
6. beträffande tilläggsdirektiv till 1978 års semesterkommitté att riksdagen avslår motionen 1978/79:2449.

Stockholm den 15 maj 1979

På socialutskottets vägnar
KERSTI SWARTZ

Närvarande: Kersti Swartz (fp), Erik Larsson (c), Evert Svensson (s), John Johnsson (s)*, Bengt Bengtsson (c), Ivar Nordberg (s), Karl Leuchovius (m), Kjell Nilsson (s)*, Sven-Gösta Signell (s), Ulla Tillander (c)*, Lena Öhrsvik (s), Rune Gustavsson (c), Iris Mårtensson (s)*, Marianne Lundqvist (fp)** och Blenda Littmarck (m)*.

*Ej närvarande vid betänkandets justering.

**Marianne Lundqvists uppdrag som ersättare för riksdagsledamot har upphört vid betänkandets justering.

Reservation

1. beträffande *avskaffande av nuvarande specificerade krav på barnomsorgsplaner* (mom. 4 i hemställan) av Karl Leuchovius (m) och Blenda Littmarck (m) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 3 som börjar med "Statskontrollkommittén har" och slutar med "del (yrkandet 1)" bort ha följande lydelse:

Utskottet menar för sin del att det i princip borde vara varje kommun obetaget att i enlighet med sina egna förutsättningar planera utbyggnaden av barnomsorgen utan central styrning och utan central specificering av planeringen. Ett avskaffande av barnomsorgsplanerna låter sig emellertid inte göras utan ganska ingående utredning av förutsättningarna. En sådan utredning bör kunna genomföras relativt hastigt. Således bör enligt utskottets mening riksdagen hos regeringen hemställa om skyndsamt utredning och förslag syftande till ett avskaffande av nuvarande specificerade krav på barnomsorgsplaner i kommunerna.

Utskottet tillstyrker sålunda bifall till motionen 1978/79:2460 i motsvarande del (yrkandet 1).

dels att utskottets hemställan under mom. 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *avskaffande av nuvarande specificerade krav på barnomsorgsplaner* att riksdagen med anledning av motionen

1978/79:2460 yrkandet 1 som sin mening ger regeringen till
känna vad utskottet anfört,

Bilaga 1

Förslag till lagändring som framlagts i propositionen och tillstyrkts av utskottet vid mom. 1 i hemställan.

4 Förslag till**Lag om ändring i livsmedelslagen (1971:511)**

Härigenom föreskrivs att 3 § livsmedelslagen (1971:511) skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*3 §¹

Lagen gäller ej hantering av livsmedel i enskilt hushåll.

Lagen gäller ej hantering av livsmedel i enskilt hushåll *eller i kök i förskola och fritidshem med högst 2 avdelningar.*

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer kan förordna om undantag från lagens tillämpning i fråga om visst slag av livsmedel eller livsmedelstillsats.

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer kan förordna om undantag från lagens tillämpning på krigsmakten.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1979.

¹ Senaste lydelse 1975:733.

Bilaga 2

Förslag till lagändring som framlagts i motionen 1978/79:2460 och avstyrkts av utskottet vid mom. 5 i hemställan.

**Förslag till
Lag om ändring i barnavårdslagen (1960:97)**

Härigenom föreskrivs att 55 § barnavårdslagen (1960:97)¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

55 §²

Med barnavårdsanstalt förstås i denna lag sådan för vård och fostran av barn och ungdom under aderton år avsedd anstalt som ej är att hänföra till sjukvårdsanstalt, till hem för psykiskt efterblivna, blinda, döva eller vanföra eller till sådant elevhem som står under tillsyn av central skolmyndighet. Vad i lagen stadgas om barnavårdsanstalt äger ej tillämpning på ungdomsvårdsskola.

Med barnavårdsanstalt förstås i denna lag sådan för vård och fostran av barn och ungdom under aderton år avsedd anstalt som ej är att hänföra till sjukvårdsanstalt, till hem för psykiskt efterblivna, blinda, döva eller vanföra eller till sådant elevhem som står under tillsyn av central skolmyndighet. Vad i lagen stadgas om barnavårdsanstalt äger ej tillämpning på ungdomsvårdsskola *eller sådana förskolor och fritidshem som drivs av kommun eller landstingskommun.*

Särskilda former av barnavårdsanstalter äro

a) barnhem av olika slag, såsom spädbarnshem, mödrahem, upptagningshem och specialhem,

b) barnkolonier, vilka mottaga barn för vistelse under begränsad del av året,

c) förskolor och fritidshem, vilka regelbundet mottaga barn för begränsad del av dygnet samt

c) förskolor och fritidshem, vilka regelbundet mottaga barn för begränsad del av dygnet *och som drivs av annan än kommun eller landstingskommun* samt

d) elevhem, vilka är knutna till skolor och ha till ändamål att underlätta elevernas skolgång.

Denna lag träder i kraft två veckor efter den dag, då lagen enligt uppgift på den utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

¹ Lagen omtryckt 1971:308.

² Senaste lydelse 1973:1206.

Bilaga 3

Förslag till lagändring som framlagts i motionen 1978/79:2460 och avstyrkts av utskottet vid mom. 5 i hemställan.

Förslag till**Lag om ändring i stadgan (1960:595) för barnvårdsanstalter**

Härigenom föreskrivs att 1 § stadgan (1960:595) för barnvårdsanstalter skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*1 §¹

Särskilda former av barnvårdsanstalter äro

a) barnhem av olika slag; b) barnkolonier, vilka mottaga barn för vistelse under begränsad del av året; c) förskolor och fritidshem, vilka regelbundet mottaga barn för begränsad del av dygnet; samt d) elevhem, vilka äro knutna till skolor och har till ändamål att underlätta elevernas skolgång.	c) förskolor och fritidshem, vilka regelbundet mottaga barn för begränsad del av dygnet <i>och som drivs av annan än kommun eller landstingskommun</i>; samt

Särskilda former av barnhem äro

- a) spädbarnshem, för späda barn som icke åtföljas av sina mödrar;
- b) mödrahem, huvudsakligen för späda barn med deras mödrar;
- c) upptagningshem, huvudsakligen för barn som äro i behov av tillfällig vård och fostran eller av observation antingen de omhändertagits för samhällsvård eller för utredning enligt 30 § barnvårdslagen; samt
- d) specialhem, huvudsakligen för barn som äro i behov av längre tids vård och fostran och icke lämpligen kunna placeras i enskilt hem.

Denna lag träder i kraft två veckor efter den dag, då lagen enligt uppgift på den utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

¹ Senaste lydelse 1977:376.

